

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCLIX. Pauper naufragae liberator, maritus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

cupere sic videres. ¹ Etiamnum interrogo, staturusne contra fueris dicturum? Nam si fuisti perseveraturus: vide an gravius etiam crimen sit, patri negasse quod præstare poteras. Habe ergo præmium istud, quantumcunque in eo honoris est: sed contentus esto appellasse Rempub. ² discede de domo mea: Non jam ultionis gratia facio, sed etiam securitatis: insomnes noctes ago, & ad omnes terreor strepitus: nulla mihi secuta nox est: habeo in domo filium, qui me potuit occidere. Nam præmii quidem gratia strinxisses ferrum contra patrem, & in conspectu civitatis populique parricidium fecisses, ut hæres citius fias, ut bona mea occupes, homo tam cupidus non audebis parricidium facere secretum? Non ignoro omnium fere, qui abdicantur hunc esse morem, ut acta jam causa ad preces convertantur, & mitigare patres rogando velint: hocne tu concipis animo posse fieri, ut exores?

CCLIX.

Pauper naufragæ liberator, maritus.

Dives cum amico paupere & filia navigabat: naufragium fecit: extulit filiam divitis pauper. Rumor erat eam nupturam cuidam nobili juveni. Quodam tempore in domo divitis tumultus fuit: inventi sunt una pauper & puella: ab utroque dictum est vitiatam puellam. Imperavit filix dives, ut nuptias optaret:educta ad magistratum, optavit: postea comperit dives, non esse vitiatam puellam, imperat ut relinquat pauperem: nolentem relinquere, abdicat.

S E R M O.

In omnibus quidem abdicacionis controversiis, quatenus pro liberis dici-

¹ Etiamnum interrogo staturusne.] Alias staturusne contra fueris? an contra fueris dicturus? vel, staturusne te mihi contra dicturum. ut ut sit, sensus est, Etiamnum non duello, sed in iudicio jure & legibus de nostra virtute & premio litigandum esset, an tu item qui adversus me in iudicio stare non potes, nisi venia à Prætorè impetrata, statueris te mihi dicenti opponere, & verum parare adversarium? id autem (inquit) gravius crimen sit, &c. *Erodian.*

² Discede de domo mea. Hæc est Græcæ abdicacionis formula mutuata ex Romana repudii: infra Declam. 262. Cui non omnino absumilis & illa, qua amicitix more majorum dirimebantur, ut est apud Tacit. lib. 6. Annal. cujus exempla si quis requirat, reperiet apud Suetonium in Augusto 66. Caio 3. & de Illustribus Grammat. in Curio Nicia, Valer. Max. lib. 5. cap. 8. & alios auctores, quorum hic locos ascribere nihil opus esse putavi. *Pithæus.*

ris dicimus, *submissa* debet esse actio, & satisfactioni similis. In hac tamen controversia, istud aliquanto magis servandum est. Nam & filia est quae abdicatur: & hic pater aliquid etiam boni & clementis viri fecit: & nobis tutissimum, uti etiam hac bonitate.

DECLAMATIO.

Non ignoro, iudices, quantum causae nostrae oneris accedat ex persona abdicantis: non propter illud commune, quod pater est: sed quod pater indulgentissimus, amicus optimus: etiam si quando injuriam accepisse videtur, mitissimus. Itaque priusquam defensionem aggredimur, ¹ in hoc satisfaciemus animo nostro, ut gratias agamus ante omnia filiae nomine: quam sic amavit, ut eam deduci à se ne navigaturus quidem voluerit: cui ad magistratus educatae praestandum putavit, ne qua ² occisi hominis infamia inquinaretur: quam tradidit amico suo, quod jam dici potest, optimo marito. Proximum est ab hoc ut amici quoque, & (si permittit) generi, mandata perferamus. Sunt autem similia: nam & plurimum cum eo vixit: & nulla causa, nullo deductus est loco: & usque in hoc tempus in ea fuit opinione, ut se crederet vivere beneficio istius. Erat profecto foelix domus, ³ si in illa prima simulatione hi manere voluissent. Sed dum hanc quoque

¹ In hoc satisfaciemus animo nostro.] Auctor scripsit, amico nostro. Gronov,
² Occisi hominis infamia inquinaretur.] Lex erat, Rapta raptoris mortem, aut indotatas nuptias optet. Igitur quanvis jure & lege mors optari posset: quod humanus, ac prope minus infame est, maluit filiae auctor esse, ut eum sibi maritum posceret, cui ex naufragio vita debebatur. hujus mortem optari non posse, sine scelere & flagitio. Caeterum ne deinceps ulla mulier, vel consentiente patre, raptoris eligeret sibi nuptias, à Justiniano sancitum est lib. 9. de Rap. virg. & constitutione 143. Sed rursus Pontificio jure, aliquid ex illo antiquo renovatum est. xxxvi. Q. 1. & 2. cap.

ult. de rapt. & huc pertinet cap. 22. exod. Aërodius.

³ Si in illa prima simulatione.] Hoc est, si in illa divitis, non jam ut apparet, vera amicitia, sed simulatione, nihil humanitus ex tumultu accidisset. Aut verius, si perpetuo & filia, se raptam: & pauper, se rapuisse simulasset: non autem celebratis nuptiis, diviti quasi cumulatoris habendae gratiae, veritatem omnem exposuisset. Caeterum hic exclamari potest, quod ab Euclione in Aulularia:

*Di immortales facinus audax incipit,
Qui cum opulento pauper, cepit rem habere aut negotium.*

Idem.

quoque beneficiis optimi senis referre gratiam volunt, & simpliciter fatentur omnia: inciderunt ambo in hanc dicendæ causæ necessitatem: dum scilicet ambitiosus gener vult videri socio suo innocentior, quam videbatur. Equidem peractis gratiarum agendarum mandatis, hoc primum puto, ut isti (si permittit) gratuler. Filia ejus probissima puella ac verecundissima, nullam accepit injuriam: amicus & gener nullum scelus fecit. Nam si quid tale cogitare, & in animum inducere potuisset, illo tempore viciandi habuit occasionem, quo naufragam in littus evexerat. Reliqua pars actionis meæ, non tam ad defensionem, judices, spectat, quam ad deprecationem. Nam nulla profecto certior ratio est, quam ut istum priorum temporum admoneam. Hic enim, judices, adolescens (quod in hoc demum judicio audivimus à divite dici) pauper, unam sibi domum quam coleret, elegit, unum hunc cui fidem suam impenderet. Ac brevi moribus, sanctitate innocentiae fecit, ut inter omnes etiam superioris fortunæ charissimus videretur. Itaque hercule, cum peregre proficisci destinasset, quamquam navigationum pericula non ignoraret adolescens, tamen secutus per maria, per tempestates. Non nimium de fortuna querimus: etiam si naufragium illud multos metus, longam vexationem, aliquod attulit detrimentum: tamen rem difficillimam expressit, fidei experimentum: in illa omnium trepidatione, in qua pro sua quisque salute sollicitus, nihil de proximo cogitabat: cum inter fluctus & turbati maris minas, vix evadere, ac suæ quisque consulere saluti videretur: non mehercule miror, quid, quamvis optimus pater, filiam tamen respicere non potuit. Quis enim hoc crederet posse fieri, ut non modo saluti suæ consuleret, verumetiam suscepto onere, infirmitatis alienæ, evadere in terram, & ² vincere

eminent-

I Moribus, sanctitate innocentiae fecit.] | 2 Vincere eminentis fortuna metus.]
 Lege: moribus, sanctitate, innocentia fecit, | Lege, imminentis, Idem.
 Gronovius.

eminentis fortunæ metus posset? Itaque non servus ullus tam fidelis, non libertus tam beneficio obligatus manumittentis fuit, ut hoc subire periculum posset. Unus amicus (nondum enim illud faciebat tanquam gener) accepta humeris suis puella, per tot difficultates, per tot pericula, nihil pro seipso sollicitus, tulit. Quam istud non humani tantum operis, sed divini cujusdam beneficii arbitrandum est? Cum hos conjunxistis, copulastisque. Fortunæ, nihil necesse habeo diutius hoc imputare, tanquam non intellectum, non perdidit beneficium: & puella se nihil non huic debere credidit: & pater ita interpretatus est, majus illud, ut existimaret amico in se, ac suos, omnia licere. Rumor itaque in civitate, non quibus alias solet causis, exortus est: sed homines, dum indignantur, nescio cui juveni optimo & nobili dari puellam, ¹ convitium moribus hujus ² tanquam ingrati fecerunt. Intellego, judices, quam difficili, ac velut scopuloso loco versetur oratio mea. Quomodo narrem istud quod confessi sumus? Illud puto tutissimum est: ³ rapere voluit: huic (enim certe crimini ignosci-

¹ Convitium moribus hujus tanquam ingrati.] Neque ingrati est inviti, quasi hæc vox ad juvenem nobilem & optimum pertineat; neque legendum *ingrata* ut ad puellam referatur. Hujus, id est, divitis. Nec rumor iste ex tumultu, sed aliquanto ante tumultum. Rumor est juveni opulento (& ita forte scribendum pro optimo) & nobili dari puellam. Rumores plerumque oriuntur ex rebus novis atque insolitis. At neque novum neque præter expectatum est diviti divitem legi generum. Tamen quia pauper servata puella ab sese nuptias meruisse videbatur, indignati homines ad mentionem alterius generi lecti, patrem tanquam ingratum & immemorem beneficiorum pauperis, rumoribus distulerunt. Vides cur dicatur rumor non quibus alias solet causis exortis. Vides cuius moribus convitium, tanquam ingrati fecerint. Gronovius.

² Tanquam ingrati fecerunt.] Ingrati hoc est, inviti: vel, ut adnotavimus ingrata. Sensus est, Qui rumor in aliis causis exoriri solet, indigne factum: violatam ab amico, amici filiam: atque tum maxime, cum dignæ opibus, dignæ potentia, & nobilitate nuptiæ dignæ parabantur. Non hi rumores (inquit) exorti sunt: sed dum divitem audiunt immemorem tantorum beneficiorum, alium sibi generum quærere: oblata illa ex tumultu occasione, qua solum cum sola nacti essent, de industria raptam à paupere divitis filiam, quisque jecit in vulgus, ut bono hoc dolo illum juvenem nobilem à nuptiis averterent: quasi pauper jure suo fecerit, non vi, non clam, non precario. Æyod.

³ Rapere voluit.] Hoc ad filiam refero, quæ voluit pauperem rapere, id est, ut pauper eam raperet. Igitur se raptam proclamavit: nec hic sane negandum existimavit,

ignoscitis: inde tumultus, inde voces repugnantis, inde fortasse etiam nimia puellæ querela, quod audaciam pro injuria tulit: quod se raptam, quoniam ille rapere voluisset, proclamavit. Nec is sane negandum existimavit: & quanquam nihil acciderat tale animo suo, confessus est. Illud certe manifestum est: pater filiam putavit irasci. Itaque sollicitè quoque, nec pro imperio tantum patris, sed etiam pro auctoritate, pro sententia deprecatus est. Tum admonuit illam: Memento hunc esse, cui vitam debeas: hunc esse qui te ex periculis servaverit maris. Quanta illa gratulatio? quanta patris laus fuit? quam foelix domus? nihil deerat gratulationi nostræ, si raptor fuisset. His moribus suis, ac tanta bonitate meruisse visus est pater, qui non falleretur. Indicaverunt integritatem. Quo speraverunt futurum, ut magis amarentur, incidunt in offensam. Nisi forte invicem ludimur, & nos pater mutuo mendacio tentat: quare non omnia statim simpliciter dixerimus, minatur. Dii faciant ut iste sit eventus, qui adhuc in hac domo omnium periculorum fuit. Nostra tamen quatenus forma iudicii proponitur, agitur defendentis imitatio. Nam si te prorsus irasci existimarem, ¹ optime pater illa dicerem, filiam abdicas: nondum defendo factum, nihil de isto crimine loquor: ² satis tutum esse potest apud iudices. Fulmen istud patrum adversus ferociam adolescentiæ datum est. ³ adversus filios, qui peccare plus possunt. Filia vero vix nutricum minas tulerit, vel eorum

mavit, & (ut supra) tanquam non intellectum non perdidit beneficium. Huic certe crimini ignoscitis, inquit. raptus enim non committitur involentem, etsi demus raptam. Ita enim usurpatum est, ut ex hoc loco apparet, & ex l. r. de rapt. virg. in C. Theod. seu postea merito emendatum. Idem.

¹ Optime pater.] Al. optime, non absurdum sensu. Pith.

² Satis tutum.] In vet. ex leg. tuta. Idem. Satis tutum esse potest apud iudices.] Cum id tuo imperio, & ex voluntate sua fecerit. Herod.

³ Adversus filias.] Si non scripsisse, at id Quintilianum dicere voluisse existimo, Fulmen istud patrum adversus ferociam adolescentiæ datum est: adversus filias non datum est, quas abdicari non decet, sed filios, qui peccare plus possunt. Idem.

eorum à quibus educatur, tristitiam: Et ut virgo pertineat ad patrem, tamen nupta pertinet ad maritum. Post illum, quo spes liberorum inchoata est, ¹ quo in nepotes usque cogitationem misisti, quid aliud potes exigere à filia tua, quam quod placuit ei cui collocata est? Si lætius agendum esset, illud dicerem, Abdicare propter matrimonium non potes. Paulo fortior recusaret etiam nubere, nisi cui voluisset. Hæc subjecit in hoc se imperio tuo: ex arbitrio patris nupsit. ² Paulo fortius vindicare debet matrimonium jam factum: ut etiam nuptias imperare possis, repudium imperare non potes ejus, ad quem puella legibus, & magistratibus, & jurejurando pervenit. Verum contra hæc, paulo latius repetit abdicationem: & non est contentus ea objicere, propter quæ judicium est. Mentita est, inquit, patri: de raptu mentita est. Defendam, judices: absoluta sunt. Ego vero malo esse crimen, ut patri plus debeamus. Deceptus es: ita malles filiam tuam raptam esse. Volo sic defendere puellam, tamquam factum sit ipsius culpa. ³ Hæc quid? ignoscit, non est hic amor: gratus animus est. An illa sibi ullum fidiorem fore tota vita existimaret, quam eum cui secundum te, debeat plurimum? Cogita quæ fuerint illa pericula, ex quibus evasit: quæ tempestates, qui fluctus & naufragia, & cætera, quæ nihil divisione egent, nomina. Sed omnem hanc culpam maritus ad se trahit. Nihil tantum puella cogitavit: quicquid est istud, ego feci: qualecunque istud est, meum consilium est. Tu ignosce, qui soles. Recedere jubes à marito tali, qua tandem causa? pauper est. Non solebat hoc illi apud te nocere. Relinquam: nec dico pauperem: nam in matrimonio quidem filia, quod solebat

¹ Quo in nepotes.] Id est, per quem. Etenim idcirco filios filia ve concipimus, atque edimus, ut ex prole eorum earumve, diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus. ut eleganter scripsit Callistratus lib. 2. Quæstio-

num. Idem.

² Paulo fortius vindicare debet.] Forte, vindicari. Gronovius.

³ Hæc quid? ignoscit.] Lege: Volo sic defendere puellam, tamquam factum sit ipsius culpa: eequid ignoscit. Idem,

bat nocere, te auctore nupsit, te hortante nupsit. Redde rationem illius sententiæ. Quamvis putarem turpe, tamen cogitasti quid præstitisset filiæ tuæ.

S E R M O.

In summa parte declamationis utrunque producemus, & pro utroq; pariter rogabimus, & aliquanto magis pro marito misero. Decet enim illum amare: dicat semoriturum. Totum est enim in eodem.

D E C L A M A T I O.

Periturum se affirmat, quod tu illum exemisti, cum ad magistratus eductus est, hic animum tuum exigit priorem hic illam misericordiam.

CCLX. *Pastor Abdicatorum.*

Dives adolescens Abdicatos recipiebat, & de suo alebat: læsæ Reipublicæ reus est.

S E R M O.

¹ *In plerisque controversiis, plerunque hoc quærere solemus: utrum ipsorum persona utamur ad dicendum, an Advocati: vel propter sexum, sicut feminis: vel propter aliquam alioqui vitæ, vel ipsius de quo quæritur facti, deformitatem. Hic adolescens & honestus est, & cum sit locuples quoque, nihil tam turpe commisit, ut illi pro se fas loqui non sit. Ego tamen existimo dandum esse advocatum. Primum, quod etiam si quid remissius ac liberalius fecit, ætate excusari potest. ² Non consentiunt autem hæc inter se, ut idem:*

¹ *In plerisque controversiis.]* Hic locus, & alius infra Declam. cccxxx1. pertinet ad edictum de postulando. Ut autem plane confirmem, has illius esse Quintiliani declamationes, nihil ex Institutionibus oratoriis præteribo, quod non huc transferam. Ait lib. 4. cap. 1. In iis quæ negari non poterunt, elaborandum, ut aut minora quam dictum sit, aut alia mente facta, aut nihil ad præsentem quæstionem pertinere, aut emendari posse patientia, aut satis jam punita videantur. Ideoque agere advocato, quam litigatori facilius: quia & laudat, sine arrogantia crimine: & aliquando etiam utiliter reprehendere potest, &c. Ideo-

que primum intueamur, litigatoris an advocati persona sit utendum, quoties utrunque fieri potest. Nam in schola, liberum est: in foro rarum, ut sit idoneus suæ rei quisque defensor. Quoties (inquit) utrunque fieri potest: quia reo affectatæ tyrannidis, aliisque certis personis adesse, vix aut ne vix quidem licebat, ut alio loco videbimus. *Erod.*

² *Non consentiunt autem hæc inter se.]* Tale quid desidero, ut idem qui jam ejus ætatis & animi est, ut sua se voce & oratione defendat: hic tantum infirmitatis animo defendendus sit. vel, ut idem pro se dicat fiducia ætatis, cui tantum crimen objicitur, ne infirmitatis animo excusandus sit. *Idea.*